PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUS

Kelloportinkatu 5 A

33100 Tampere

LAUSUNTO

7.9.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Aika: tiistai 15.9.2020 klo 10.30

Asia: HE 102/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroista tunnustamista Euroopan unionissa koskevan asetuksen soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksen johdanto-osassa esitetään seuraavaa:

”Esityksessä ehdotetaan täydentävää kansallista lainsäädäntöä, jota edellyttää 14 päivänä marraskuuta 2018 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1805 jäädyttämistä ja menetetyksi tuomitsemista koskevien päätösten vastavuoroisesta tunnustamisesta. Asetuksen 41 artiklan mukaan sitä sovelletaan 19 päivästä joulukuuta 2020.

Asetus on kaikilta osin velvoittava ja sitä sovelletaan sellaisenaan jäsenvaltioissa perussopimusten mukaisesti. Pääsääntöisesti asetus ei edellytä erillisiä täytäntöönpanotoimia kansallisella tasolla. Asetus on voimassa sellaisenaan eikä sitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Asetusta ei myöskään saa kirjoittaa uudelleen, eikä muutenkaan sisällyttää sen tekstiä kansalliseen lainsäädäntöön tarpeettomasti. Jos asetuksen teksti on tulkinnanvaraista, asia on ratkaistava asetuksen tulkinnalla. Tavoitteena on, että asetusta tulee soveltaa yhdenmukaisesti jäsenvaltioissa, minkä kansalliset toimet saattaisivat vaarantaa. Asetuksen soveltaminen voi kuitenkin edellyttää täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Joskus tarve erilliselle kansalliselle täytäntöönpanolle on tulkinnanvarainen. Silloin ratkaisevaa arvioitaessa täydentävän sääntelyn tarpeellisuutta on se, voidaanko asetusta soveltaa tehokkaasti ilman täydentäviä kansallisia säännöksiä. Esityksessä ehdotetaan vain sellaisia muutoksia, joita asetuksen on katsottu edellyttävän. ”

Esitys vastaa hyvin sitä tapaa, jossa kansallisella lainsäädännöllä on tarvittaessa täydennetty ja selkiytetty muitakin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksia, eli täydentämällä asetuksen säännöksiä vain siltä osin, kuin se on välttämätöntä. Tämän systematiikan osalta ei ole huomautettavaa. Asetuksen ja hallituksen esityksen tavoitteena on, että jäsenvaltioiden välinen rikosoikeudellinen yhteistyö asetuksen alalla tehostuisi, mitä voidaan pitää hyvänä.

Hallituksen esityksen taustalla olevan työryhmämietinnön lausuntovaiheessa esiin tulleita huomioita on otettu mukaan hallituksen esitykseen. Perusteluja on täydennetty riittävästi.

Sen vuoksi tässä lausunnossa on keskitytty enää joihinkin tuomioistuinkäsittelyä koskeviin ehdotettuihin lainkohtiin.

Valittaminen jäädyttämispäätöksen täytäntöönpanosta 10§ on esitetty keskitettäväksi vain Helsingin käräjäoikeuteen ja valittaminen menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 19§ on esitetty keskitettäväksi vain Pirkanmaan käräjäoikeuteen. Keskittämisratkaisuja on pidettävä perusteltuina.

Koska sanotuissa lainkohdissa tarkoitettuja asioita on vuosittain vain vähäinen määrä, on hyvä, että osaaminen keskitetään.

19§:n 1 momentin mukaan se, jota asia koskee, saisi hakea muutosta Oikeusrekisterikeskuksen ehdotetun lain ja asetuksen mukaisesti tekemään toisen jäsenvaltion menetetyksi tuomitsemista koskevan päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevaan päätökseen valittamalla Pirkanmaan käräjäoikeuteen. Koska 21 §:n 5 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskusta edustavan virkamiehen olisi oltava läsnä käräjäoikeuden istunnossa valitusta käsiteltäessä, olisi tällä perusteella Kanta-Hämeen käräjäoikeus sopiva oikeuspaikka. Sekä Kanta-Hämeen käräjäoikeus, että Oikeusrekisterikeskus sijaitsevat Hämeenlinnassa. Tällä voi olla merkitystä, kun tavoitellaan edellytettyä kiireellistä käsittelyä.

Toisaalta nyt ehdotettu oikeuspaikkasäännös, jossa oikeuspaikaksi on määritelty Pirkanmaan käräjäoikeus, vastaa menettämisseuraamuslain 8 §:n sääntelyä (Laki vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen soveltamisesta menetetyksi tuomitsemista koskeviin päätöksiin tehdyn puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta). Mikäli nyt ehdotettua oikeuspaikkasäännöstä muutettaisiin, tulisi vastaavasti menettämisseuraamuslain 8 §:ää muuttaa samassa yhteydessä.

Hallituksen esityksen 21 §:n 1 momentin mukaan asian käsittelyssä on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään. Esitetyn 21 §:n 4 momentin mukaan tuomioistuimen olisi tarvittaessa myös omasta aloitteestaan selvitettävä asiaa.

Tuomioistuimen omasta aloitteesta tapahtuva asian selvittäminen ei luontevasti istu rikosprosessiin. Koska 21 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin ei valitusta käsitellessään saisi tutkia, onko menettämisseuraamuksen tuomitsemiselle ollut edellytyksiä toisessa jäsenvaltiossa, säännöstä onkin pidettävä vastavuoroisen tunnustamisen yleistä lähtökohtaa ilmentävänä. Tarkoituksena on esityksen perustelujen mukaan selventää, ettei täytäntöönpanovaltion tule tutkia koko rikosasiaa päättäessään täytäntöönpanosta. Täytäntöönpanovaltio voi tutkia, onko sillä velvollisuus panna päätös täytäntöön, mutta se ei voi tutkia väitteitä itse rikokseen liittyen. Tähän nähden ehdotusta sitä, että käsittelyssä on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään, voidaan pitää hyväksyttävänä varsinkin kun rikosasioiden käsittelyjärjestystä koskevan viittauksen nojalla tulisi perustelujen mukaan soveltuvin osin noudatettavaksi erityisesti mahdollisen istuntokäsittelyn tilanteissa lähinnä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6, 6 a ja 11 luvun mukainen käsittelyjärjestys. Viittaus koskisi myös asian valmistelua ja mahdollistaisi asiassa esitettyjen vaatimusten täydentämisen ja muunkin valmistelun ennen pääkäsittelyä.

laamanni Antero Nuotto